

236-B

2.11.97

KONUK YAZAR

SÖNMEZ TARGAN TT-584588

Türkiye İşçi Partisi ve Behice Boran

Türkiye'nin yüzyıla varan sınıf savaşımı ve bilimsel sosyalist devinmesinin en önemli kilometre taşlarından birisidir Türkiye İşçi Partisi (TİP). Özellikle 1961 Anayasası'nın sağladığı özgürlükçü demokrasi ortamında, 1961 yılında İstanbul İşçi Sendikaları Birliği'ne bağlı sendikacılarca kurulan TİP'in Türkiye'de legal alanda kurulan ilk sosyalist parti olmamakla birlikte, içinde geniş ve etkin bir biçimde Türk aydınının da yer aldığı en yığinsal bir kitle partisi konumuna gelmeyi başarması, benzerlerinden ayıran temel özelliğidir.

9-10 Şubat 1964 günlerinde İzmir'de yapılan 1. Büyük Kongresi'nde izlencesine "sosyalizm" kavramını da alan TİP, Ekim 1965'te yapılan milletvekili seçimlerinde, oyların yüzde 2.9'unu alarak, parlamentoya 15 milletvekili sokmayı başarıyor. Daha sonra, Mayıs 1966 yılında yapılan senato seçimlerinde oy oranını yüzde 3.9'a çıkartabilmesine karşın, bu Meclis'e de bir senatör sokabiliyor. **(Fatma Hikmet İşmen)**

Türkiye'nin sendikal tarihinde, ilk kez sınıf ve kitle sendikacılığı temelinde, ekonomik, demokratik hak ve özgürlükler için savaşım verecek bir sendikal örgütlenmeye TİP öncülük etmiştir. Nitekim kendi kuruluş tarihi olan 13 Şubat baz alınarak, 13 Şubat 1967'de TİP kökenli sendikacılar tarafından DİSK kurulmuştur.

TİP'in kurulması, siyasal yaşamda etkin, yaygın ve kararlı bir savaşım vermesi sonucunda, sol ilk kez bir tabu ve marjinal bir düşünce olmaktan çıkmış, toplumun geniş kesimleri hâlâ solu desteklemiyor bile olsalar, ülkenin ve dünyanın stratejik sorunları ne zaman tartışılıyor olsa, TİP'in ne gibi bir tavır alacağına ciddiyetle bakma gereği duymuşlardır. Ünlü bir sağ politikacı **Ihsan Sabri Çağlayangil**, "Biz geçmişte yapılan birçok gizli antlaşmaları, TİP'in araştırmaları ve sorgulamaları sonucunda öğrendik" deme açıkyürekliliğini göstermiştir.

TİP, 60'lı yıllarda, sonradan kendisi gibi düşünmese bile birçok sol ve radikal görüş ve örgüte analık yaptı. Ama TİP'in 1961 yılındaki kuruluşundan, ikinci TİP olarak legal alanda kapatılışı olan 1980 yılına varana değin süren uzun yürüyüşler, ona analık eden **Behice Boran**'dan söz etmeden TİP'i tam anlamıyla tanıyamayız.

29-31 Ekim 1970'te Ankara'da yapılan 4. Büyük Kongre'de TİP'in beşinci genel başkanlığına getirilen Behice Boran'ın aslında tüm yaşamöyküsü bir savaşım anıtı gibidir. İsteseydi 1939 yılında doçent olarak geldiği Ankara Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki kürsüsünde oturur, acılarıyla, hapisliklerle, sürgünlerle geçen çileli bir yaşam çekmezdi.

Ama öyle yapmadı. Daha 1948 yılında siyasal görüşleri gerekçe gösterilerek üniversiteden ilişkisi kesildi. 1950 yılında Barışseverler Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı ve Menderes hükümetinin Kore'ye asker göndermesine bir bildiriyle karşı koyması üzerine 15 ay hapis cezasına mahkûm oldu.

Bu çileli yaşam TİP'te de kendisini bırakmadı. Sosyalizm savaşımının aynı zamanda bir parti savaşımı olduğunu her fırsatta vurgulayan Boran, 1965 seçimlerinde partisinin Urfa milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 12 Mart 1971'de tutuklandı. TİP, Anayasa Mahkemesi'nde açılan davada kapatıldı ve Boran 15 yıl hapse mahkûm edildi.

1974 affı ile serbest bırakılan Boran, 1 Mayıs 1975'te yeniden kurulan TİP'in genel başkanı oldu. 12 Eylül 1980 askersel darbeyle yeniden gözaltına alınan Boran, daha sonra yurtdışına çıkarak siyasal yaşamını Avrupa'da sürdürdü. Askersel yönetimin yurda dön çağrılarını uymadığı için, yurttaşlıktan çıkarıldı.

Yurtdışındaki siyasal etkinliklerini, Türkiye'deki bilimsel sosyalizmin bölünmüşlüğüne çözüm aramada yoğunlaştırdı. Türkiye Komünist Partisi ve TİP'i Türkiye Birleşik Komünist Partisi adı altında birleştirme çabalarının sonuçlanmasından bir gün sonra, 10 Ekim 1987 günü Belçika'da öldü. Sosyalizmi söylem olarak bile dillerinden çıkartanlar, fiziki olarak aramızda bulunmayan Boran'ı düşünerek yaşatmak, onun eğilmez savaşımçı geleneğini sürdürmek istiyorlarsa, düşünmeleri.. ama pek çok düşünmeleri gerekiyor. Düşünmeleri gerekiyor, çünkü, Türk siyasal yaşamında bugün hâlâ yeri doldurulamayan iki şey varsa biri Türkiye İşçi Partisi, diğeri ise sadece TİP'in değil, Türk solunun da başöğretmenlerinden Behice Boran'dır.

